

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครู โดยเสนอตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของคุณธรรม
2. ลักษณะและความสำคัญของคุณธรรมสำหรับครู
3. บทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครู
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคุณธรรม

ในเรื่องความหมายของคุณธรรมนั้น ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้หลายแนวทางซึ่งประมวลได้ดังนี้ คือ

โลว์ (Lowe 1976 : 17) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่ยึดถือเป็นข้ออ้างอิง"

กู๊ด (Good 1959 : 374) ให้ความหมายว่า "คุณธรรม หมายถึง ระบบของหลักการที่ถูกต้องหรือผิด ที่เป็นจริงหรืออุกมคติ"

บาร์นฮาร์ท (Barnhart 1967 : 2337) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า "หมายถึงระบบของแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติที่ดี"

กมล ทองธรรมชาติ (2525 : 80) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า "คุณธรรม หมายถึง ธรรมหรือหลักความประพฤติที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้อื่นคือและปฏิบัติตาม"

วีระ บำรุงรักษ์ (2523 : 131) ให้ความหมายว่า "หมายถึงความรู้สึกรู้จักดีที่เป็นกุศล เพราะจิตรู้จักความจริง (truth) ความดี (goodness) และความงาม (beauty)"

นวลเพ็ญ และวิรุพุทธ วิเชียรโชติ (2521 : 24) ให้ความหมายว่า "คุณธรรม คือ หลักของความดี ความควรกระทำและความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมและ

วัฒนธรรม บุคคลยี่คนธรรมเป็นหลักประจำใจ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสุขความเจริญของคนเอง และเพื่อสังคมเป็นระเบียบและเป็นสุข"

คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (2532 : 122) ได้ให้ความหมายว่า "คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึก ในจิตใจที่มุ่งจะทำความดี"

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526 : 9) ให้ความหมายไว้ว่า "คุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ดีซึ่ง เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็กและรักเพื่อนมนุษย์ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นต้น"

ลลิตา เสนาวงษ์ (2532 : 59) ให้ความหมายไว้ว่า "คุณธรรม คือ ความดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคนและยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุมีผล ความอดทน ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความเมตตาากรุณา เป็นต้น"

จากความหมายของคำว่า "คุณธรรม" ดังกล่าว สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดีงามแห่งการประพฤติตน และลักษณะอุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมอยู่ในใจบุคคล มีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม เพื่อความสุขความเจริญของคนเองและสังคม ซึ่งคุณธรรมนี้เกิดมาจากการปลูกฝัง การได้เห็น ได้ยิน และได้อ่าน ที่สำคัญที่สุดคือ ได้เห็น พฤติกรรมที่แสดงคุณธรรมของบุคคลที่เคารพรักเป็นตัวอย่างมาก่อน

ลักษณะและความสำคัญของคุณธรรมสำหรับครู

วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพที่บุคคลทั่วไปให้ความยกย่อง เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นๆ เป็นต้นว่า แพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ฯลฯ เพราะวิชาชีพเหล่านี้ต่างก็มี จรรยาบรรณของวิชาชีพที่ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ อุดมการณ์ วินัย และคุณธรรมแห่งวิชาชีพที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนเป็นการสร้างศรัทธา และความเชื่อถือให้เกิดในวิชาชีพเหล่านั้นด้วย สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูนั้น การที่จะให้ครู ใฝ่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณที่กำหนดไว้จนได้ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมสูง เป็นที่เคารพยกย่อง ของศิษย์และบุคคลทั่วไปได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการกำหนดขอบข่ายของคุณธรรมที่ชัดเจน มี วิธีการเผยแพร่ที่ได้ผล ตลอดจนกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการ เสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ครู ถ้าพิจารณาถึงสภาพปัจจุบัน จะพบว่า มีครูอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังปฏิบัติตนไม่สอดคล้อง

กับวินัยจรรยาบรรณที่องค์กรครูได้กำหนดไว้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประสบความสำเร็จน้อยใน การสร้างแรงจูงใจหรือกำหนดมาตรการ เสริมสร้างคุณธรรม เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูได้ ยึดมั่นในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง จึงจะเห็นได้จากข่าวการประพฤติ ผิดวินัยจรรยาบรรณที่ปรากฏขึ้นอยู่เสมอ

คุณงามความดีหรือคุณธรรม เป็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษามาโดยตลอด เพื่อให้บุคคลมีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่พึงงาม เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม นักการศึกษาหรือนักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาค้นคว้าและวาง- แนวทาง เพื่อสร้างคุณธรรมที่พึงงามแก่สังคม โดยได้กำหนดคุณลักษณะของคุณธรรมสำหรับครู ไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และให้ความสำคัญอย่างมากในการปลูกฝังหรือพัฒนาคุณธรรม สำหรับครู ซึ่งพอจะสรุปได้คือ

1. ลักษณะของคุณธรรมสำหรับครู

คุรุสภา (2533 : 32-51) ได้พิจารณากำหนดเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของครูชั้น และให้ชื่อว่า "เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู" ซึ่งบ่งชี้ลักษณะของครูที่ดี คือ รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรม จรรยาบรรณ มุ่งมั่นพัฒนา โดยในส่วนของคุณธรรม จรรยาบรรณนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ 9 ประการ ดังนี้

- 1) มีความเมตตากรุณา
- 2) มีความยุติธรรม
- 3) มีความรับผิดชอบ
- 4) มีวินัย
- 5) มีความซื่อสัตย์
- 6) มีความอดทน
- 7) มีความประหยัด
- 8) มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู
- 9) ความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต

จากการประชุมคณบดีของคณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์ทุกมหาวิทยาลัยที่เชียงใหม่ (อ้างถึงใน อ่ำไพ สุจริตกุล 2530 : 96-97) ได้กล่าวกันถึงเรื่องคุรุธรรมนิยม ซึ่งเป็น

ส่วนหนึ่งที่ เป็นคุณสมบัติของครูว่า

คุณสมบัติของครูที่จะเป็นผู้ที่มีคุณธรรมนั้น มีอยู่ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ บุคลิกภาพ สมรรถภาพ และหน้าที่การงาน

ก้านบุคลิกภาพ คือ คุณลักษณะของผู้ที่เป็นครู จะต้องประกอบด้วยจริยธรรมของครู คือ

- 1) มีความประพฤติปฏิบัติที่ดีในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนทั่ว ๆ ไป
- 2) ต้องมีคุณธรรมของครู โดยยึดหลักคุณธรรมของพระพุทธเจ้าเป็น แนวปฏิบัติ ได้แก่ ธรรมะของครู 7 ประการ ซึ่งเป็นภาษามาลีว่า ปิโย ครู ภาวนีโย วุตตะ วจนกขโม คมภิรณฺจ กถกคฺคา โนจฺจ ฐาเน นีโยชเย

เพราะฉะนั้นธรรมะของครูถ้าเราใช้คุณธรรมของกัลยาณมิตร 7 ประการนี้ มาประยุกต์ให้เป็นคุณธรรมของครูได้ทั้ง 7 ข้อ ก็น่าจะได้ยึดถือเอาสิ่งเหล่านี้เป็นธรรมะของครู ที่ชัดเจน

- 3) ครูจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู คนที่จะเป็นครูนั้นจะต้องปลูกฝัง หรือเสริมสร้างความรู้สึที่ดีและยอมรับในการเป็นครู มีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพครู มีความพึงพอใจในตัวเอง

- 4) ครูต้องมีน้ำใจครู หรือเรียกว่า วิญญาณครู ซึ่งเป็นเครื่องเร้าอย่างหนึ่ง ที่ทำให้จิตใจเกิดพลังในการที่จะทำหน้าที่ครูให้เต็มที่ น้ำใจครูหรือวิญญาณครูนี้คือสิ่งที่ แสดงให้เห็นถึงพลังที่สามารถจะทำหน้าที่ของครูได้อย่างเต็มภาคภูมิ

ในก้านสมรรถภาพของผู้ที่จะเป็นครู แบ่งออกเป็น 2 ก้านคือ

- 1) ต้องมีความรู้ ความรู้ในที่นี้คือความรู้ในเชิงวิชาการทั่ว ๆ ไปและ ความรู้ในก้านวิชาชีพ
- 2) ต้องมีทักษะในการสอน ต้องรู้เทคนิควิธีการต่างๆ รู้กลวิธีที่จะสอน

ให้ได้ผล

ในก้านหน้าที่การงาน ต้องรู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ รู้จักงานการ ของตนเองว่า ครูจะต้องทำอะไรบ้าง

ทั้ง 3 ก้านที่กล่าวมานี้คือคุณสมบัติที่จำเป็นของครูที่เราจะต้องสร้างให้เกิดขึ้น

ส่วนที่เกี่ยวกับวิญญาณของความเป็นครูนั้น บรรจง ชูสกุลชาติ (2521 :
40-49) ได้เขียนบทความเรื่อง "Teaching Spirit" ได้สรุปเกี่ยวกับการมีวิญญาณครู
ไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่เชื่อถือได้ เพราะมีคุณธรรมและความจริงใจ
2. มีมารยาท
3. มีความใฝ่สูง
4. เห็นความสำคัญของเด็ก เข้าใจและรู้จักเด็ก
5. รู้จักสภาพอนามัย
6. มีอคมคติ
7. ไม่เล่นพรรคเล่นพวก มีหัวใจที่ปะ และยึดมั่นในความถูกต้อง
8. ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ
9. รักโรงเรียน
10. อคทน
11. สุจริตต่ออาชีพและชาติบ้านเมือง
12. ภูมิใจในอาชีพของตน
13. รวมงานเป็นคณะได้

ส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะและงานของครูที่มีคุณภาพนั้น นิภา เพชรสม (2524 :
38-47) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. ครูต้องมีความรู้วิชาพื้นฐานอย่างถ่องแท้ในวิชาที่สอน และต้องพยายามปรับปรุง
โดยการศึกษาคนควาเพิ่มเติมให้เป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง ทันต่อเหตุการณ์เสมอ
2. ครูต้องมีความรู้วิชาชีพหรือความรู้วิชาชีพครู เช่น รู้กลวิธีสอน รู้จิตวิทยา
ในการสอน รู้จักเลือกและใช้สื่อการเรียนการสอนได้เหมาะสม รู้จักนำเทคนิคและวิธีสอน
ใหม่ ๆ เข้ามาใช้
3. ครูต้องมีทักษะในการสอน คือ รู้จักใช้วิธีสอนได้หลายวิธี ถ่ายทอดและอธิบาย
ข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจน สอนให้นักเรียนรู้จักคนควาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิด
อย่างอิสระ อย่างมีเหตุผล รู้จักวิธีวัดผลประเมินผล
4. เจตคติของครู ควรรักษาและศรัทธาในอาชีพครู มีความเมตตากรุณาแก่เด็ก

และมีความจริงใจ รู้จักทำงานร่วมกับคนอื่น มีระเบียบ เข้าใจตนเองและผู้อื่น เป็นมิตรกับคนทั่วไป แดงกายสุขภาพเรียบร้อย

5. หน้าที่และงานของครู ครูต้องทำงานธุรการของชั้น งานปกครองชั้น งานจัดห้องเรียน อบรมความประพฤติ และแนะแนวนักเรียน และมีหน้าที่ที่ต่อชุมชน

6. ครูต้องมีความรับผิดชอบสูง และมีน้ำใจเป็นครู

7. ครูจะต้องเป็นผู้ได้รับความเชื่อถือจากศิษย์อย่างแท้จริง รู้จุดบกพร่องของตนเอง กลายยอมรับความจริง ครูและศิษย์สามารถทำงานด้วยกันอย่างเป็นประชาธิปไตย

อารี สันตหวีและคณะ (2527 : 59-74) ได้สรุปลักษณะครูที่พึงประสงค์จากการสัมมนาเรื่อง "การปฏิรูปการฝึกหัดครูตามโครงการพัฒนาอาเซียน" ไว้ดังนี้คือ

1. มีความเป็นครู คือ ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักเมตตา ปรานีเด็ก รักอาชีพครู ใฝ่รู้ โลกทัศน์กว้าง รับผิดชอบต่อหน้าที่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีวุฒิภาวะ ยุติธรรม มีชีวิตที่สงบและเรียบง่าย มีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนมากขึ้น

2. มีความรู้ดี ในด้านดังต่อไปนี้

2.1 วิชาเฉพาะ มีความรู้ลึกซึ้ง เหมาะสมตามลำดับการศึกษาที่จะสอน

2.2 วิชาชีพครู วิทยาการจัดการ จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

การวิจัย การประเมินผล

2.3 ความรู้ทั่วไป โดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์ธรรมชาติ

3. มีความสามารถในวิธีการสอน วิธีการอบรม การพัฒนา และการเป็นผู้นำผู้ตาม และผู้ประสานงานที่ดี โดยได้รับการฝึกปฏิบัติเหมาะสมจนเกิดทักษะ

จากการสัมมนาในเรื่องเดียวกันนี้ ได้กำหนดลักษณะของครูที่ต้องการไว้ดังนี้

1. มีคุณธรรมจรรยา

2. มีความสามารถในการสอน

3. มีความสามารถในการวิจัย พัฒนา และใฝ่หาความรู้

ไพฑูรย์ สันลาร์ตัน (2527 : 25-30) เขียนบทความเรื่อง "การเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครู" ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของบัณฑิตทางครุศาสตร์ ไว้ดังนี้

1. มีความเป็นครู ครูที่ดีคือ ครูที่สามารถสอนได้อย่างดีที่สุด มีคุณธรรมสูงสุด

ใช้ศิลปการสอนเต็มที่ กำหนดจุดมุ่งหมายได้ คำเนิการตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ประเมิน-
ผลอย่างถูกต้องหลักวิชา และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของตนเองอยู่เสมอ

2. มีความเป็นบัณฑิต ได้แก่ ความสงสัยและแสวงหาอยู่เป็นนิจ เป็นนักวิเคราะห์-
วิจารณ์ นักค้นคว้า เป็นนักปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงด้วยพร้อมกันไป

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าครู เป็นวิชาชีพที่สำคัญที่สุดในการสร้างคุณภาพของคน
ดังนั้น อาจารย์ที่ทำหน้าที่สร้างครูทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีงามทั้งในด้านความรู้และคุณธรรม

2. ความสำคัญของคุณธรรมสำหรับครู

อาชีพครู เป็นอาชีพที่ให้บริการแก่สังคม ในแง่ของการพัฒนาความรู้ สติปัญญา
แก่บุคคลให้สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ในทุกโอกาส ผลการประกอบอาชีพของครู
มีส่วนให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อชีวิต อนาคต และสวัสดิการของเยาวชนและประชาชนทั้งชาติ
ไปในทางที่เป็นคนดี ประกอบสัมมาอาชีพ เกิดความร่มเย็นขึ้นในชาติ สังคมคาดหวังว่า
ครูเป็นคนดี เป็นดวงประทีปที่ให้แสงสว่างแก่ชีวิต สร้างคนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ เพื่อพัฒนา
ประเทศชาติ จะเห็นได้ว่าบรรดานายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งหลายค่างก็ เป็นศิษย์ของครู
มาก่อนทั้งสิ้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญมาก และการที่ครูจะปั้นศิษย์ให้เป็นคนดีได้นั้น ครูจะต้อง
เป็นคนดีและมีน้ำใจงามเป็นแบบอย่างก่อน ความมีน้ำใจงาม เป็นพื้นฐานในการสร้างคุณธรรม
สำหรับครู ครูที่มีคุณธรรมจะสอนได้ทั้งศิษย์ธรรมดาและศิษย์ที่เกเร จะพยายามประคับประคอง
ให้ศิษย์ที่เกเรกลับตัวเป็นคนดี แทนการขับไล่ออกจากโรงเรียนหรือการกระทำต่อศิษย์ในทางร้าย
จึงเห็นได้ว่าคุณธรรมสำหรับครูนั้นมีความสำคัญต่อชีวิตของการ เป็นครูอย่างยิ่งยวด

ดังที่กล่าวแล้วว่า คุณธรรมสำหรับครู เป็นคุณงามความดีที่ครูได้ประพฤติปฏิบัติเพื่อ
ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของการ เป็นครู จึงถือได้ว่า "คุณธรรมของครู เป็นสิ่งสำคัญและ
จำเป็นสำหรับครู เสมือนหนึ่ง เป็นหัวใจของการ เป็นครู" (สงวน สุธิเลิศอรุณ 2526 :
26) ฉะนั้น ครูที่ดีจึงต้อง เป็นทั้งนักปราชญ์ ผู้ทรงศีลและผู้มีคุณธรรม จึงจะเป็นบุคคลชั้นครูได้
กล่าวคือ จะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการพัฒนาทั้งสติปัญญาและคุณธรรม เป็นบุพการีที่
แท้จริง มิได้สอนหนังสือหรือสอนคนเพื่อหวังค่าจ้างแก่เพียงอย่างเดียว แสดงว่าคุณธรรม
ของความเป็นครู เป็นหัวใจของการ เป็นครู ถ้าครูคนใดขาดคุณธรรม เช่น ขาดความ-

เสียสละ ซากความมีน้ำใจงาม ซากความเกรงใจ ซากความยุติธรรม และมีไคร้รักเด็ก หรือเอาคุณธรรมทิ้งไว้ข้างโรงเรียน ครูคนนั้นจะเป็นครูที่สมบูรณ์ไม่ได้ จะเป็นไคร้ก็แค่เพียงคนบอกหนังสือเท่านั้น

ความสำคัญของคุณธรรมสำหรับครู ได้เป็นที่ตระหนักคิดต่อกันมาเป็นระยะเวลา ยาวนานในการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยจะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดค่านิยมและระบบการศึกษาของรัฐ เกี่ยวกับการฝึกหัดครูไว้ว่า "...การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างครูให้สามารถปฏิบัติตนและทำหน้าที่ เป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนและพัฒนาการโดยรอบคอบขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ในระดับวิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้..." นอกจากนี้ในการคัดเลือกครู ผู้ปฏิบัติงานมีผลงานดีเด่น ซึ่งจัดโดยคุรุสภา ก็ยังให้ความสำคัญกับคุณธรรมสำหรับครู โดยการกำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะโดยสังเขปของผู้ที่จะได้รับการคัดเลือก คือ "...มีจรรยาบรรณและคุณธรรมดีงาม..." (ฝ่ายมาครุฐานวิชาชีพและจรรยาครู กองมาครุฐานวิชาชีพคุรุ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2532 : 3)

นอกจากนั้น นโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาก็มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเสริมสร้างให้ประชาชนมีจริยธรรม คุณธรรม ชำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศีลธรรมและจริยธรรม (สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2526 : 95) และแม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมาก เช่น สหรัฐอเมริกา ก็ได้มีการศึกษาถึงหลักสูตรของโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้เยาวชนสามารถเผชิญกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ปรากฏว่านอกจากเยาวชนจะท่องศึกษาเรื่องต่าง ๆ ให้กว้างขวางออกไปเป็นอย่างมากแล้ว ยังจะท่องศึกษาเรื่องคุณธรรม จริยธรรม หรือศาสนาอีกด้วย และเสนอแนะให้มีการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้เป็นพิเศษ (Harold G. Shane 1981 : 94-95) นั่นคือ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะทางด้านคุณธรรม จริยธรรมของประชาชนควบคู่ไปด้วย คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งของมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ดี สามารถอยู่ร่วมกันในโลกและสังคมได้อย่างเป็นสุข (สาโรช บัวศรี 2521 : 6-9)

โดยสรุป คุณธรรมสำหรับครู มีความสำคัญต่อครูดังนี้

1. คุณธรรมสำหรับครู เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญเสมือนหัวใจของการ เป็นครู ซึ่ง

ครูจะประสบผลสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงานได้เป็นอย่างดี

2. ครูเป็นแบบอย่างสำหรับนักเรียน ถ้าครูมีคุณธรรมก็จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรมได้ ในทางตรงข้ามถ้าครูขาดคุณธรรม ก็จะหวังผลได้ยากว่านักเรียนจะมีคุณธรรม

3. คุณธรรมสำหรับครูจะช่วยให้ครูได้รับความเคารพจากนักเรียนด้วยความ —
จริงใจ

4. ครูที่มีคุณธรรมจึงจะเรียกได้ว่าเป็นบุคคลชั้นครู

5. ถ้าครูสอนหนังสืออย่าง เคียวมิได้สนใจ เรื่องคุณธรรมก็จะเป็นครูที่สมบูรณ์ไม่ได้

6. คุณธรรมสำหรับครู มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ ถ้าครูมีคุณธรรมก็จะ
เป็นหลักยึดของสังคม และช่วยสร้างสังคมที่ดีเพื่อความมั่นคงของชาติได้

บทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครู

วิทยาลัยครูได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาความมีคุณธรรมของนักศึกษาครู นอกเหนือไปจากการให้เพียงความรู้ทางวิชาการ เพื่อจะได้ผลิตครูที่ได้ออกไปสู่สังคม เป็นแม่พิมพ์พหุพิมพ์ที่ดีแก่นุชนรุ่นหลังให้ได้ประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อการนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพตามที่สังคมไทยต้องการ ทั้งนี้เพราะครูย่อมเป็นที่เชื่อถือของเด็กมากกว่าบุคคลอื่น และยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการจัดการศึกษา เพราะครูเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนได้อย่างดี ครูจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของเด็ก เพราะนอกจากครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถดีแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีงามอีกด้วย

ในการผลิตครูที่ได้ออกไปสู่สังคม เพื่อเป็นแม่พิมพ์ที่ดีแก่นุชนรุ่นหลังนั้น เอ็กเบิร์ต (Egbert 1980 : 5-7) ได้เห็นว่า สถาบันการผลิตครูมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา โดยต้องผลิตคนออกไปเป็นครูให้มีคุณภาพ เป็นที่พึงประสงค์อย่างแท้จริงของสังคม ดังนั้นสถาบันผลิตครูหรือสมาคมครูควรวางแนวในการพัฒนาการศึกษาไว้ 7 ประการ คือ

1. การพัฒนาทักษะเบื้องต้น
2. การพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ
3. การพัฒนาทางค่านิยมและโอกาสความก้าวหน้าทางวิชาการ

4. การพัฒนาความรู้พื้นฐานสำหรับการ เป็นครู
5. การพัฒนาความรู้ทางค่านิยม จริยธรรม วัฒนธรรม
6. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโปรแกรมการพัฒนาศิลปะให้เหมาะสมกับ

เหตุการณ์

7. การสร้างความภูมิใจ ความมั่นใจ และความสำคัญของอาชีพครูให้แก่
นักศึกษาครู

บทบาทของครูอาจารย์ในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครู นอกเหนือจากที่สอนทาง
ด้านวิชาการแล้ว นับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในสภาพปัจจุบันของสังคมไทยที่ทุกคน
ดำเนินชีวิตในลักษณะการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้บุคคลทางมุ่ง
ประกอบอาชีพทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงบาปบุญคุณโทษ ความถูกต้อง และศีลธรรมอันดีงาม
(เอกวิทย์ ฒ ถกลาง 2523 : 24) ทั้งนี้ในการเรียนการสอนครูอาจารย์จึงต้องมีบทบาท
ในการพัฒนาตัวผู้เรียนหลาย ๆ ด้านพร้อมไปด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีนักวิชาการกล่าวไว้
ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของครู จากการประชุมสัมมนาระดับชาติ เรื่อง การปฏิรูป
การฝึกหัดครูตามโครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน เมื่อ 24-27 ธันวาคม 2524 (อ้างถึงใน
ลัดดา เสนาวงษ์ 2532 : 48) พบว่า

1. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้สอน
2. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้อบรมเด็ก
3. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้พัฒนา
 - 3.1 พัฒนาตนเอง
 - 3.2 พัฒนาเด็ก
 - 3.3 พัฒนาชุมชน
4. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้แนะแนว ทั้งในด้านการดำรงชีวิตและอาชีพ
5. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมและพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทย
6. ครูมีบทบาทในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยมีจรรยาวิชาชีพที่

พึงประสงค์และคุณธรรม

7. คุรุมีบทบาทในกิจกรรมการศึกษาให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน
8. คุรุมีหน้าที่ในการพัฒนาคนทางวิชาการและความประพฤติ

บทบาทของครูในทัศนะของ ชม ภูมิภาค (สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย
2529 : 137-145)

1. บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้
 - 1.1 ทักษะเบื้องต้น เช่น เขียน อ่าน ฟัง พูด เลขคณิต
 - 1.2 การเรียนรู้ทักษะทางกลไก
 - 1.3 การเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่
 - 1.4 การเรียนรู้ทักษะทางสังคม เช่น การทำงานร่วมกับคนอื่น
 - 1.5 การเรียนรู้ วิเริ่มสร้างสรรค์
2. บทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน
 - 2.1 ท้องรูธรรมชาตินักเรียน
 - 2.2 ท้องรูจิตวิทยา
 - 2.3 ท้องทำงาน เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์
3. บทบาทในการทำงานร่วมกับชุมชนในกระบวนการศึกษาของเยาวชน
4. บทบาทในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน

สุจริต เพียรชอบ (2514 : 110) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการอบรม
ศีลธรรมจรรยาว่า "นอกจากการสอนตามปกติแล้ว ครูยังต้องมีบทบาทในการอบรมบ่มนิสัย
ให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความประพฤติ และลักษณะอันดีงามอีกด้วย ซึ่งในค่านี้นักครูเองควรจะเป็น
เป็นผู้ที่มีศีลธรรมอันดีงาม และเป็นแบบฉบับที่ดีของนักเรียนและประชาชนทั้งในค่าน
ความประพฤติ และการวางตนในค่านต่าง ๆ"

สุน อมรวิวัฒน์ (2522 : 101-102) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการปลูกฝัง
คุณธรรมให้แก่เด็กว่า

ค่านิยมที่เราต้องการจะปลูกฝังไว้ในจิตใจของเด็กมากที่สุด คือ ค่านิยมทางคุณธรรม
และค่านิยมทางวัฒนธรรมมากกว่าค่านิยมทางค่านวัตถุ การปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรม
และวัฒนธรรมนั้นจะทำด้วยการบอกอย่าง เกี่ยวยอมไม่เกิดผล วิธีปลูกฝังค่านิยมที่โดยผล
คือ การให้เด็กได้พบกับสภาพการณ์แท้จริงในโรงเรียน หรือพบกับสภาพการณ์จำลองใน
ห้องเรียน ซึ่งสามารถจัดขึ้นได้

กรมการฝึกหัดครู (อ้างถึงใน สถิต แก้วเชื้อ 2530 : 48-49) ได้พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ครูอาจารย์ประจำวิทยาลัยครูต่าง ๆ ได้พัฒนาตัวเอง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมศักดิ์ศรีการ เป็นครูของครู คือ "...คุณธรรมและจริยธรรมของอาจารย์วิทยาลัยครู เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษาครู ดังนั้นวิทยาลัยครูจึงควรส่งเสริม สนับสนุนและความคุ้มครองด้านจริยธรรมของอาจารย์วิทยาลัยครู..." ทั้งนี้เพื่อ เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครู เพราะถึงแม้ว่าอาจารย์วิทยาลัยครู จะมีความรู้สูง มีความรู้ดี มีความสามารถเฉพาะตัว แต่ถ้าวินิจฉัยปฏิบัติตนในหน้าที่การ เป็นอาจารย์โดยไม่มีน้ำใจหรือไม่มีวิญญูญาณของการ เป็นครู ความรู้ ความสามารถ ที่มีอยู่ก็ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการ เป็นครูของครู ไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครูได้อย่าง เหมาะสมและถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าในการสร้างคุณธรรมให้เกิดแก่ศิษย์ ครูจะพูดหรือจะสอนกันอย่างเดียวไม่พอ แต่ครูจะต้องแสดงตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้ปรากฏแก่ศิษย์ " เพราะตัวอย่างมีค่ามากกว่าคำสอน ฉะนั้นถ้าครูอยากให้ศิษย์มีคุณธรรม ครูจะต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีในทางที่ถูกที่ควร ถ้าครูอยากให้ศิษย์ทำอะไรในทางที่ดีครูก็ทำเรื่องนั้น ๆ ให้ศิษย์เห็นเพื่อให้ศิษย์ปฏิบัติตาม หรือในบางครั้งก็ต้องพูดกัน สอนกันและแนะนำกัน" (ปัญญานันทมุนี 2514 : 107)

การปลูกฝัง สร้างเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมให้นักศึกษาครูนั้น อาจารย์จะมีบทบาทอย่างมาก ซึ่งแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนามีหลากหลาย ดังเช่น ลักขณา เสนาวงษ์ (2532 : 83-84) ได้เสนอแนวทาง ดังนี้

1. ผู้ปฏิบัติงานสร้าง เสริมคุณธรรมทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง มีทัศนคติที่ดีและมีความศรัทธาต่อคุณธรรมเหล่านั้นก่อน เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น
2. การจักสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรม เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณธรรมให้แก่บุคคลในสังคม ดังนั้น ปัจจัยในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครู ก็คือ การจักสิ่งแวดล้อมทุกอย่างในวิทยาลัยครู โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เป็น "คน" ให้เอื้อต่อการพัฒนา

3. การให้ความรู้ เรื่องคุณธรรม หมายถึง การให้นักศึกษาได้รู้จัก เข้าใจว่า คุณธรรมที่ตองการนั้นคืออะไร มีลักษณะอย่างไร มีวิธีการอะไรบ้างจึงจะสามารถปฏิบัติตาม-

คุณธรรมเหล่านั้นได้ เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของอาจารย์โดยตรงที่จะต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักศึกษา

4. การทำให้นักศึกษาเกิดความสำนึกในความบกพร่องของตนที่มีอยู่ และยอมรับปฏิบัติตามคุณธรรมที่ต้องการ ซึ่งอาจทำได้โดยอาศัยกิจกรรมหลายแบบ เช่น การให้วิจารณ์ตนเอง การจัดกิจกรรมสังคมมิตี เป็นต้น

5. การฝึกและปฏิบัติตามคุณธรรมที่จะพัฒนา ซึ่งควร เป็นกิจกรรมที่ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ สัมพันธ์กับปัญหา เช่น การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ การพึงพระธรรม การปฏิบัติตามระเบียบวินัย เป็นต้น

คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (2531 : 127) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมคุณธรรม ดังนี้

วิธีที่ 1 การยกระดับจิตใจของครูด้วยวิธีการอบรมทางศาสนาอย่างทอเนื่อง

วิธีที่ 2 การให้เลียนแบบจากตัวแบบที่ดี เพื่อโน้มน้าวให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตาม

วิธีที่ 3 ใช้อิทธิพลของกลุ่มชักนำให้นักศึกษารูประพฤติปฏิบัติตามกัน

วิธีที่ 4 เพิ่มสมรรถภาพทางจิต ค่านิยม พยายามเอาชนะอุปสรรคด้วยการสร้างค่านิยมสัญญา การฝึกสมาธิเพื่อให้มีจิตใจที่สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน

จากแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครูดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมไม่ใช่เป็นเรื่องของการบังคับให้เชื่อ ให้ทำตาม แต่ให้เขาคิดและเลือกยึดถือเอาเอง เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา และการจัดสภาพแวดล้อมในสิ่งที่พึงประสงค์หรือแบบอย่างที่ดี เป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะเป็นตัวเลือกให้นักศึกษาได้มีโอกาสวิเคราะห์เลือกได้ ซึ่งอาจารย์ในวิทยาลัยครูจะต้องมีบทบาทในกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครู ดังนี้คือ

1. การสอน อาจารย์จะต้องมีความรู้ดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี ให้นักศึกษาได้รับความรู้และสนุก มีชีวิตชีวา

2. การอบรม อาจารย์จะต้องวางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นครู มีคุณธรรมจริยธรรม ใช้หลักธรรมในการอบรมสั่งสอนนักศึกษา

3. การตั้งใจและการปลุกฝัง เจตคติที่ดีและคุณธรรมต่าง ๆ โดยพยายามสอดแทรกทุกชั่วโมงที่ทำการสอน

4. การแนะนำ ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาที่มีปัญหา
5. การปกครอง อาจารย์จะต้องทำหน้าที่ปกครองดูแลให้นักศึกษาอยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม และคุณธรรมที่ทองการพัฒนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

มัณฑนา ปิยะมาตา (2511 : 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจคุณลักษณะของครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี" พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีทางด้านการสอนมีอยู่ 9 ลักษณะ คือ

1. การส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน
2. มีความเมตตาากรุณาต่อนักเรียน
3. การสอนดี
4. การให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน
5. มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย
6. มีความยุติธรรมซื่อตรง
7. มีบุคลิกภาพดี
8. มีความอุปการะแก่นักเรียน
9. มีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน

บุญสนอง ไกรเนตร (2515 : 38) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพด้านความแตกต่างระหว่างผู้ที่ศึกษาวิชาชีพครูและวิชาชีพพยาบาล ได้สรุปคุณลักษณะของครูทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยพิจารณาคุณลักษณะ เสนอพิเศษว่าการที่บุคคลจะดำรงอาชีพครูนั้น ต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพ หรือคุณลักษณะที่ดีเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม กล่าวคือ จะต้องมีความคุณลักษณะดังนี้

1. มีความยุติธรรม
2. มีความมานะอดทน
3. มีความสุภาพอ่อนน้อม
4. มีความเมตตาากรุณา เห็นอกเห็นใจนักเรียน
5. สนใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

6. ควบคุมอารมณ์ได้ดี สุขุม เยือกเย็น
7. รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย
8. ยอมรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำ
9. มีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียนและผู้อื่น
10. มีความกระตือรือร้น ว่างใจ แจ่มใส
11. มีทัศนะ เป็นประชาธิปไตย
12. มีลักษณะท่าทางดี มารยาทงดงาม
13. มีความซื่อสัตย์สุจริต
14. มีอารมณ์ขัน
15. แข็งกายเรียบร้อยและสะอาด
16. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
17. มีความรูกว้างขวาง รักความก้าวหน้า ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ
18. มีความสามารถในการสอน และปรับปรุงวิธีการสอน
19. ตั้งใจทำงานและรับผิดชอบงาน
20. เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดี
21. มีสุขภาพและอนามัยดี
22. มีความเสียสละ
23. มีความร่วมมือ

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2518 : 73) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ" ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะของครูที่ดีที่จะถือเป็นแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนนักศึกษาฝึกหัดครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความรู้สึคนึกคิดของสังคม โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นประชากรในกรุงเทพมหานครซึ่งประกอบด้วย ครู นักเรียน นักศึกษาคูครู ผู้ปกครอง นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยที่น่าสนใจก็คือ ในการเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างความรู้ดีกับความประพฤติดี กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเห็นว่าความประพฤติดีสำคัญกว่าความรู้ดี ยกเว้นกลุ่มนักเรียนเท่านั้นที่มีเพียงครั้งหนึ่งให้เห็น เช่นนี้ นอกจากนั้นสังคมส่วนมากมีความต้องการให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนตลอดเวลา แต่เกือบทั้งหมดก็มุ่งหวังให้ครูประพฤติตนมีมารยาทเรียบร้อยพอเป็นนิสัยเท่านั้น ไม่ต้องการให้เรียบร้อยถึงขนาดผ้าพับไว้

นพพร พานิชสุข (2520 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและบทบาทของครูในการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูควรเน้นการสอนที่ก่อให้เกิดความคิดรวบยอดในด้านต่าง ๆ ตามลำดับ คือ ความรับผิดชอบในสังคม ความเป็นผู้มีเหตุผล ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นผู้มีคุณธรรมที่ดี และความเป็นผู้รู้จักแก้ปัญหา

ในปีเดียวกัน เฉลียว บุรีภักดี และคณะ (2520 : 363-367) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย ครูและศึกษานิเทศก์ นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง และพระ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของครูอยู่ที่บทบาทการสอนและการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูที่ชอบมากที่สุด คือ ครูที่ทั้งใจสอน เข้าใจ และเป็นกันเอง ตรงต่อเวลา เสียสละและมีเมตตาธรรม ลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูที่ดี (เรียงลำดับ) ได้แก่ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อเวลาและรับผิดชอบงาน ความประพฤติดี ยึดมั่นในสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ การค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

น้อมจิตต์ ชูสุวรรณ (2523 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบคุณธรรมนิยมของครูในทัศนะของนักการศึกษาและบุคคลทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า นักการศึกษาและบุคคลทั่วไปมีความเห็นว่า ครูควรมีคุณธรรมทั้งหมด 4 หมวด คือ หมวดจริยธรรม หมวดคุณธรรมของครู หมวดทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู และหมวดน้ำใจครู ซึ่งจริยธรรมที่จำเป็นมากที่สุด ได้แก่ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน คุณธรรมที่จำเป็นมากที่สุด คือ ความยุติธรรม ส่วนทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครูที่จำเป็นมากที่สุด คือ การแสวงหาความรู้ใส่ตนอยู่เสมอ และน้ำใจครูที่จำเป็นมากที่สุด คือ การยินดีให้ความรู้ผู้อื่น และปรารถนาดีต่อศิษย์โดยไม่มีอคติใด ๆ

ธีระ ฤกษ์เจริญ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง Philosophy of Teacher Education: Thailand และคิดค้น บุญเรืองรอด (2525 : 3-8) ได้นำมาเรียบเรียงให้ชื่อเรื่องว่า "ปรัชญาการฝึกหัดครูไทย" ทั้งนี้เพื่อศึกษาลักษณะของครูไทยในอนาคต ผลสรุปว่า วิชาชีพครูถูกจัดอันดับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุดของคนไทย ครูในอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะต่อไปนี้มากกว่าปัจจุบัน ลักษณะดังกล่าวได้แก่ ความยุติธรรม ความคิดก้าวหน้า ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความรู้ นำใจนักกีฬา การเข้ากับคนอื่นได้ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ความรอบคอบ ความคิดริเริ่ม ความมีเหตุผล ความอดทน ความมีคุณธรรม ความเป็นผู้นำ

งานวิจัยต่างประเทศ

เบค (Beck 1967 : 127-128) ได้ศึกษาวิจัยลักษณะครูในฟลอริดา โดยใช้แบบสอบถามเรื่อง "ครูของฉัน" มีคำถาม 100 ข้อ ถามนักเรียน 2,108 คน ปรากฏว่าครูที่มีลักษณะดังนี้

1. ต้องมีความรักเอาใจใส่นักเรียน
2. มีความรู้ให้แก่ักเรียน สามารถช่วยเหลือนักเรียนให้มีความกว้างขวางและทันสมัย เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. มีระเบียบวินัย สามารถควบคุมบรรยากาศของห้องเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
4. มีคุณสมบัติในการส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน
5. มีคุณสมบัติในการสอน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวิธีการให้ดีขึ้น

ไรอันส์ (Ryans 1970 : 82) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูจากกลุ่มตัวอย่าง 6,179 คน โดยใช้วิธีการชื่อ The Critical Incidental Technique ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมของครูดี และพฤติกรรมของครูที่ไม่ดีมีดังต่อไปนี้คือ

<u>พฤติกรรมที่ดี</u>	<u>พฤติกรรมที่ไม่ดี</u>
ตื่นตัวอยู่เสมอ	เหงาหงอย เบื่อหน่าย
ใส่ใจในตัวนักเรียนและกิจกรรมของชั้น	ไม่สนใจนักเรียนและกิจกรรมของชั้น
ว่าเรื่องแจ่มใส	อารมณ์ไม่ดีอยู่เสมอ
ควบคุมตนเองได้	หงุดหงิดโกรธง่าย
มีอารมณ์ขัน	เคร่งขรึม
ยอมรับเมื่อตนผิด	ไม่ยอมรับความผิดของตนเอง
ยุติธรรม	เอนเอียง
มีความอดทน	อ่อนแอ
มีความเมตตากรุณา	ขาดความเมตตากรุณา
มีความสนิทสนมและสุภาพอ่อนน้อม	ไม่ให้ความสนิทสนม

พฤติกรรมที่ดี

สนใจในปัญหาของนักเรียน
ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
เตรียมการสอนดี

พฤติกรรมที่ไม่ดี

สนใจเฉพาะการเรียนของนักเรียน
ใช้ความเห็นของตนเป็นใหญ่
ไม่เตรียมการสอน

วิทธี (Witty 1974 : 622-671) ได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะของครูที่ดี จากจดหมายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 12,000 ฉบับ และได้สรุปลักษณะของครูที่สำคัญที่สุดได้ 12 ประการ คือ

1. มีทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย เช่น รู้จักร่วมมือกับคนอื่น
2. มีความกรุณา และสนใจเด็กเป็นรายบุคคล
3. มีความอดทน
4. มีความสนใจกว้างขวาง
5. มีลักษณะท่าทางดี
6. ยุติธรรมไม่เล่นพรรคเล่นพวก
7. มีอารมณ์ขัน
8. มีความประพฤติดีและคงเส้นคงวา
9. สนใจในปัญหาของเด็ก
10. มีความยืดหยุ่น
11. รู้จักยอมและยกย่อง
12. มีวิธีการสอนแปลกใหม่มาสอน

จากเอกสารและผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า นอกจากอาจารย์ในวิทยาลัยครูจะมีบทบาทและหน้าที่สอนทางค่านิยมแก่นักศึกษาแล้ว ยังต้องมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมให้นักศึกษาครูอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาที่จบออกไปสู่สังคม เป็นแม่พิมพ์ที่ดี แก่อนุชนรุ่นหลังให้ได้ประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อการนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพตามที่สังคมไทยต้องการ ผลงานวิจัยหลายเรื่องได้แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยและมีความต้องการที่จะให้ครู เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถควบคู่ไปกับคุณธรรมอันดีงาม ดังนั้นอาจารย์ในวิทยาลัยครูซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการผลิตครู จึงควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษาครูให้มากยิ่งขึ้น